

М. Д. Рейнгери

Проблема скляної консервної тари на Україні в другому п'ятиріччі

XVII партійна конференція поставила перед нашою країною завдання колосальної ваги—домогтися за другого п'ятиріччя збільшити поміж трудящих споживання в два-три рази.

Відповідне зростання консервної промисловости, що на Україні має великі передумови для свого розвитку, править за одну з умов розв'язання цього завдання.

Відси - великого значення набувають всі питання, зв'язані з забезпеченням умов для успішного розвитку консервного виробництва.

У цій роботі зроблено спробу коротенько висвітлити основні питання, зв'язані з організацією на Україні в другому п'ятиріччі виробництво потрібної кількості скляної консервної тари.

Скляна консервна тара в цілому належить до числа нових видів скляних виробів, що досі не мають у нас поширення. Розвиток виробництва скляної тари, як і широке застосування її в консервній промисловості—суть проблеми другого п'ятиріччя, що стоять перед склівною і консервною галузями промисловости.

1. Застосування скляної тари в консервній промисловості

Позитивна оцінка економічної доцільности широкої заміни бляшаної тари скляною в консервному виробництві дано у відомій постанові Раднаркому СРСР з 16/VII—31 року та в листі РНК СРСР і ЦК ВКП(б) в питанні про розвиток консервної промисловости. Згідно з цією постановою склівна промисловість вже впродовж 1932 року має побудувати в основних консервних районах чотири заводи для механізованого виготовлення тари. Консервна промисловість зобов'язалась впродовж найближчих двох років довести випуск консервів в скляній тарі до 1 млрд. умовних банок.

Щоб правильно підійти до питання про скляну тару в розрізі другого п'ятиріччя, слід все таки відзначити народньо-господарський ефект цього значного заходу, що потребує певної підготовки в склівній промисловості і значної перебудови в роботі консервної промисловости.

На можливість цілковитого освоєння тари в технологічному процесі консервного виробництва вказує закордонна практика застосування скляної тари і, особливо, американська. Розфасування найрізноманітнішого асортименту консервної продукції в скло, при чому чимраз більшою кількістю, досягнення щодо герметичности і терміч-

них властивостей скляної тари, наявність спеціального виробництва встаткування, розрахованого на механізацію всіх процесів виготовлення консервів в скляній тарі—все це достатньою мірою переконливо вказує на можливість і в наших умовах освоїти тару широким масштабом у консервній промисловості.

Але, якщо в американській практиці причини появи скляної тари полягали в умовах конкуренції, гонитві за прибутком, то в наших умовах упровадження тари пов'язане з заміною дефіцитної бляхи та обмеженням імпорту цини. Тим то американська скляна тара є предмет розкошу. Вона вміщує в основному вищі гатунки консервів і в цілому обмежена в поширенні. А наша скляна тара закликає виконувати інші функції, і тому мусить набути найширше і масове розповсюдження.

Який же народньо-господарський ефект від цього заходу?

Застосування скляної тари зв'язане з низкою втрат в народньому господарстві, що можуть траплятися через: 1) биття скляної тари на всіх стадіях виробництва: при транспортуванні тари на консервний завод, в процесі консервного продукування і при транспортуванні готової продукції, 2) здорожчання процесу консервного продукування (загання процесу, витрата на робочу силу), 3) важку вагу скляної тари (втрати на транспорті) і 4) витрати на освоєння тари в консервному виробництві (дослідні роботи, дослідні устави, довстаткування і реконструкція заводів).

Аналіза кожного з цих чинників показує, що абсолютно не доводиться зважати на останні дві умови—значну вагу тари і витрати на освоєння—як на чинники, що визначають народньо-господарський ефект заходу і помітно впливають на розмір втрат. Одночасний характер витрат, при великому масштабі консервного виробництва і незначному обсязі реконструктивних робіт, щодно умов транспорту, то майже однакова місткість бляшаної і скляної тари, і, отже, однакове обтяження рухомого складу—все це дає підставу не зважати в загальному баянсі втрат і заощадження на втрати на цих ділянках.

Щодно биття тари, то, аналогічно з пляшкою, розмір втрат (уже з врахуванням того, що при розбитті гине також і вміст тари), обчислений в кожному процесі зокрема, показав подорожчання готового продукту на 5—6%.

Подорожчання виробничого процесу, за передбаченням становитимуть також приблизно 5%. А в цілому застосування скляної тари коштом зазначених попереду чинників може здорожчити продукцію на 10—11%, рівняючи з бляшаною тарою.

Але разом з тим скляна тара на відміну від бляшаної дає можливість організувати многоразове використання, що з народньо-господарського погляду становить суттєве заощадження. Якщо припустити повернення тари тільки в розрізі 30% (в низці видів пляшкової продукції повернення доходить 40—50% і навіть 90%), то це означатиме зменшення вартості тари майже на третину, а вартість цілого готового продукту в скляній тарі на 7% проти бляхи.

Таким чином, остаточний баянс втрат і заощадження на заміні бляхи приводить до здорожчання продукту на 3—4%. При цьому, однак, важливо відзначити, що відповідна організація повороту і культурне, охайне ставлення до скла може перетворити цю невеличку втрату на цілковите заощадження.

Але, навіть, коли виходити з втрати 3—4%, то загальна переплата на виробленні одного мільярда умовних банок у склі, з вартістю сумою 240 млн. крб. становить 7,2—9,6 млн. крб.

Водночас, однак, відпадає потреба постачати бляху кількістю 56 тис. тонн, та імпортувати цину на суму близько 7 млн. крб. валютною (рахуючи витрати на банку близько $\frac{3}{4}$ коп. при ціні цини 2500 крб. за тону).

Облишаючи питання більшої гігієнічності скла, рівняючи з бляхою, прозорість тари, що дає можливість споживачеві контролювати виробництво, значення тари в хатньому побуті і т. ін., облишаючи ці безсумнівні якості скляної тари, наведене попереду орієнтовне порівняння втрат заощадження дає ясну уяву про той значний ефект, який матиме для народнього господарства заміна бляхи склом.

Тимто цю настанову на широке впровадження скляної тари ми і кладемо в основу розрахунків потреби консервної промисловости на скляну тару.

II. Консервна промисловість України, як споживач скляної тари

Консервна промисловість України репрезентована в переважній частині системою підприємств Укрконсервтресту і Укрплодоовочу.

Розглядаючи консервну промисловість як споживача скляної тари, слід зазначити, що використання скляної тари накреслюється в основному для плодовоовочевих консервів. Рибні консерви розфасовуватиметься з певним обмеженням, а м'ясні консерви і зовсім не передбачено розфасовувати в скляну тару. Тимто обчислення потреби на скляну тару, як і характеристику консервної промисловости, повинно провадити в основному на базі виготовлювання плодовоовочевих і фруктових консервів.

Питому вагу української консервної промисловости, як споживача скляної тари в цілій консервній промисловості Союзу, нині і в перспективі наступного п'ятиріччя та рівняючи з іншими районами подано в дальшій таблиці, складеній на підставі попередніх накреслень п'ятирічного плану Союзконсерву і Союзплодоовочу.

	Плодовоовочеві і фруктові консерви		Консерви овочеві і томати	
	По Союзконсерву в млн. умовних банок		По Союзплодоовочу в тис. тонн	
	1932	1937	1932	1937
Україна	144,7	484,5	4,3	41,3
Північний Кавказ	138,6	482,0	11,5	55,5
Нижня Волга	16,4	297,3	1,4	27,4
Крим. АСРР	44,7	84,0	—	—
ЗСФРР	40,2	178,5	0,1	16,1
Решта районів Союзу РСР	60,9	528,3	6,5	105,5
Разом по Союзу	445,5	2054,6	23,8	245,8

Як видно з таблиці, понад 75% цілої плодовоовочевої консервної продукції Союзу розміщується в п'ятиох районах. Решта, 13 районів, які мають консервну промисловість, разом узяті дають тільки 25% продукції плодовоовочевих консервів. Поміж цих таки основних райо-

нів розміщення плодоовочевої промисловости Україна посідає впродовж цілого п'ятиріччя одне з перших місць.

На нинішній стадії розроблення п'ятирічних плянів ці накреслення не слід розглядати як остаточно погоджені. Зокрема Укрконсервтрест висував плян з доведенням випуску плодоовочевих і фруктових консервів на 1937 р. до 656 млн. умовних банок. Але ж, хоч би який плян випуску консервів було остаточно схвалено, цілком очевидно встановлюється значна питома вага України, як основного району продукування плодоовочевих консервів. Цим самим Україну визначається як один з найважливіших районів споживання і продукування скляної консервної тари.

Переважаюча потреба на скляну тару припадає на підприємства Укрконсервтресту. Щождо Укрплодоовочу, то хоча продукція за зазначеними накресленнями Союзплодоовочу і помітно зростає, але ж питома вага у загальній плодоовочевій продукції доходить під кінець п'ятиріччя всього 17—18%. А крім цього, значну частину консервної продукції Укрплодоовочу (протилежно Укрконсервтресту) розфасовується в бочкову тару, і, таким чином, значення Укрплодоовочу, як споживача скляної тари, є ще менша.

Маючи на оці потребу максимального наближення продукції скляної тари до споживача, слід для характеристики консервної промисловости, як споживача скляної тари, відзначити географічне розташування консервного виробництва на Україні.

На підставі накреслень Укрконсервтресту можна умовно накреслити такі групи заводів, які чинитимуть в 1933 році і які потім буде побудовано впродовж п'ятиріччя:

Одеська група заводів—пункти: Одеса, Тираспіль, Глинне (АМСРР), Херсон, Вознесенське—до 1933 р., і, крім того—Миколаївщина, Біляївка, АМСРР—на 1937 р.

Дніпрянська група заводів—Київ, Черкаси—на 1933 р. і додатково Чернігів, ДЕСК, Остер, Сосниця—на 1937 р.

Внутрішня група та решта заводів—Маріюпіль, Мелітопіль—на 1933 р. і додатково Вінниця та Полтава—на 1937 р.

Якщо за основу взяти зазначений поперед (збільшений проти пляну Союзконсерву) плян Укрконсервтресту, то питома вага окремих груп заводів у плодоовочевій продукції змінюється протягом п'ятиріччя так:

	1933 р.	1937 р.
Одеська група	80,1%	71,0%
Дніпрянська група	13,8%	18,4%
Внутрішня	6,1%	10,6%
Р а з о м	100%	100%

Ці дані ясно указують на те, що основним районам виготовлення плодоовочевих консервів є одеська група консервних заводів, що свою питому вагу зменшує протягом п'ятиріччя вельми незначною мірою на користь інших районів, і, особливо, на користь Дніпрянських заводів.

Це становище зберігається при можливих змінах пляну, бо на 1933 рік одеська група заводів виготовляє понад 80% цілої плодо-

овочевої продукції, а зменшення пляну проти накреслень Укрконсервтресту може тільки збільшити питому вагу діючих заводів у загальній продукції.

Таким чином, значне споживання скляної тари на Україні, що дає підставу організувати виробництво скляної тари, розміщується в основному в Одеській області (і АМСРР), а в перспективі наступного п'ятиріччя дещо пересувається до району Дніпра.

III. Потреба на скляну тару в другому п'ятиріччі

В основу обчислення потреби покладено такі методологічні настанови:

1. В основу обчислення покладено дані п'ятирічного пляну, показані в накресленнях Союзконсерву, скільки вони складені на підставі директив НК Постачання СРСР і суть мінімальні, рівняючи з пляном Укрконсервтресту.

Згідно з даним пляном, що деякою мірою відзначається від проєктвань Укрконсервтресту в бік зменшення, загальна продукція консервів становить, включаючи резерви, на Україні 626 млн. банок і в тім числі плодоовочевих і фруктових консервів 504 млн. банок (без резервів).

2. Тару виготовлятиметься, на підставі нинішніх передбачень, трьох типів: 15-літрової пляхи, однієї літрової пляшки і банки, місткістю на 100) грам і 500 грам. Вважаючи на те, що потребу на скло повинно бути подано у ваговому виразі, при обчисленні його взято такі показники ваги:

15-літрова пляха	3500 г.
1-літрова пляшка	680 г.
1 кг банка	540 г.
0,5 кг банка	330 г.

3. Ураховуючи різну трудність освоєння скляної тари різних видів, при обчисленні припущено, що консерви, розфасовувані в пляшки різних розмірів (це—шпінат, шавель, томат-пюре, гарбуз-пюре) буде охоплено склом в 1933 році на 50%, а на 1937 рік—на 100%. Щодо охоплення консервів банкою, то тут охоплення зростатиме від 20% в 1933 році до 80% в 1937 році (по Союзу в цілому відсоток охоплення припущено пересічно розміром 60%, для основних плодоовочевих районів цей відсоток природно має бути збільшено).

4. Велике значення має у визначенні ваги потрібної тари розподіл її за окремими розмірами. Динаміку розмірів тари протягом п'ятиріччя показано з урахуванням зростання громадських форм харчування такою питомою вагою в загальній місткості даного типу тари.

	1933	1937
Пляха на 15-літрів	20%	60%
Пляшка на 1-літр	80%	40%
Банки 1000 г	25%	40%
„ 500 г	75%	60%

5. Перелічені настанови дозволяють визначити, так би мовити, потребу на тару, цебто ту кількість тари, що потрібна за місткістю консервним заводам.

Для обчислення гуртової потреби в склі, слід внести в суту потребу зміни коштом повернення тари, як чинника, що зменшує потребу виробляти тару, і коштом биття тари та потреби на створення залишків тари, як чинників, які збільшують потребу на тару.

Ураховуючи сезонність виготовлення консервів, та відсутність сезону для виготовлення тари, розмір оборотного фонду пересічно за рік обчислено на 30% від річної потреби.

Щодо повернення та биття тари, то з урахуванням практики щодо цього в пляшковій тарі та особливостей кожного типу консервної тари, на 1937 рік визначено такі показники до річної потреби:

	Биття тари	Повернення тари
15 - літрова пляха	6%	60%
1 - літрова пляшка	2%	50%
Банка	4%	20%

На підставі зазначених методологічних настанов, загальну гуртову потребу України по підприємствах Укрконсервтресту на окремі види скляної тари, обчислено на кінцеві роки наступного п'ятиріччя такими розмірами:

	В тис. тонн	
	1933	1937
15 - літрова пляха	1,3	1,2
1 - літрова пляшка	2,8	3,0
Банки	9,3	54,0
Разом	12,4	59,1

У динаміці окремих видів тари звертає на себе увагу незначне зростання потреби на однілітрову пляшку. Це пояснюється тим, що, хоча зростання виготовлення томату-пюре мусило б викликати зростання потреби на томатові пляшки, ціла низка інших чинників чинить в протилежному напрямку. Наприклад, замість технічного томату-пюре консервна промисловість значною мірою переходить на виготовлення томату-пасту, що розфасовуватиметься в банки. Питома вага 1-літрової пляшки при збільшенні громадського харчування помітно зменшується на користь 15-літрової пляхи. Нарешті, повернення тари так само зростає в міру насичення ринку тарою.

IV. Балянс потреби і продукування скляної тари

Зазначений розмір і розподіл потреби на скляну тару за окремими типами її досить чітко показують характер завдання, що стоїть на Україні щодо вдоволення виявленої потреби.

15-літрову пляху покищо виготовляється немеханізованим способом. Загальну масу потрібної продукції може бути без особливих труднощай виготовлено на наявних ручних заводах шляхом зміння асортименту або незначних реконструктивних робіт.

Виробництво 1-літрової томатової пляшки хоч і зростатиме за найближчих років, однаке, потреба на неї відносно так само є невелика, і виробництво цієї пляшки без серйозних вкладень освоюється на наявних агрегатах.

Цілком іншу картину маємо ми щодо банки. Розмір потреби на банки, показує, що проблема скляної тари для скляної промисловости постає, як спеціальне і велике завдання тільки в частині організації масового продукування банки.

Як же складається баянс потреби і продукування щодо банки?

Ураховуючи передумови для розвитку склівної промисловости на Україні, що постачає скляні вироби і іншим районам Союзу, та виходячи з розташовання двох реконструйованих для виготовлення банки заводів у Донбасі, слід вважати, що до потреби самої України треба додати Крим, який тяжить до України, з потребою на тару розміром 12—15% від потреби української консервної промисловости. (Для того, щоб уникнути перебільшень, ми не додаємо до потреби України ще і потребу Центральної Чорноземної Области та Ростова н/Д, розташованого більше до заводів Донбасу, ніж до запроєктованої гуті в Краснодарі. Цю потребу можна вважати за резервну).

В цьому разі потребу на банки, що її має бути вдоволено, можна подати таким рядом цифер:

	В тис. тонн.				
	1933	1934	1935	1936	1937
Україна	9,3	24,0	35,0	47,0	59,1
Крим	1,0	2,7	4,2	5,6	6,9
Разом	10,3	26,7	39,2	52,6	66,0

Виробництво скляної банки буде організовано в нинішньому році шляхом реконструкції заводів Костянтинівського і „Пролетарія“ в Донбасі та одеської гуті.

З використанням цілковитої потужности реконструйованих агрегатів випуск продукції становитиме орієнтовно:

По Костянтинівському заводу	5,0 тис. тонн
„ заводу „Пролетар“	13,0 „ „
„ Одеському заводу	3,5 „ „
Разом	21,5 тис. тонн

Для характеристики умов, що за них відбуватиметься реконструкція зазначених заводів, слід відзначити, що самий захід цей було вжито, захід „швидкої допомоги“ консервній промисловості для найшвидшого постачання тари, і заміняло собою для 1932 року вкладення в нове будівництво.

А добір припав на заводи в Донбасі, ураховуючи значну „місткість“ тих заводів для реконструктивних робіт та загальновідомих сировинних і паливних передумов розвитку склівної промисловости в Донбасі. Завод же в Одесі — кустарного типу — вибрано для реконструкції, вважаючи на розташовання його в центрі споживання тари.

Якщо врахувати, що переважна частина потреби на банки припадає на Одеський район, а тоді на Наддніпрянщину, то не можна вважати розташування виробництва тари за досить сприятливе, бо переважну частину цілої продукції транспортується на відстані до 1000 км і більше залізницею. Що було доцільно в умовах 1932 року, то є неприпустиме в розрізі п'ятирічної перспективи. Отже, нам здається, що Костянтинівський завод слід перевести впродовж п'ятиріччя на інший вид скляного продукування, а саме виробництво перенести ближче до консервних заводів на захід України. Завод „Пролетар“ обслуговуватиме найближчий район консервних заводів, так звану, внутрішню групу заводів на Україні і заводи Криму (а також резервні ЦЧО і Ростова).

Якщо припустити, що впродовж п'ятиріччя робитимуть тільки два заводи — „Пролетар“ та Одеський, то баланс потреби і продукування буде такий:

	В тис. тонн				
	1933	1934	1935	1936	1937
Потреба	10,0	26,7	39,2	52,6	66,0
Продукція	16,5	16,5	16,5	16,5	16,5
Дефіцит	—	10,2	22,7	36,1	49,5

Якщо вважати, що продукційна потужність 1 ванної печі становить приблизно 12 тис. тонн, то, починаючи з 1934 року, склівна промисловість має на доповнення до наявних агрегатів вводити щороку по 1 печі, довівши число нових печей на 1937 рік до 4.

V. Передумови будівництва на Україні заводів скляної тари

Щоб визначити пункти, де має бути побудовано впродовж другого п'ятиріччя 4 ванні печі для виготовлення скляної тари, слід коротенько відзначити ті чинники, які визначають географічне розташування їх.

На географічне розташування промислових підприємств, поміж інших чинників, значною мірою впливає розміщення споживання продукту та розміщення джерел сировини і матеріалів. Ці передумови тим дужче чинять щодо склівної промисловости, і особливо щодо виробництва консервної тари, що споживач продукції концентрується в незначному числі пунктів (консервні заводи). До цього слід додати ще і ту обставину, що скляна продукція є дешева, нетранспортабельна і за вагою продукції відбирає відносно велику кількість палива та дешевої сировини — піску, вапна.

Споживання тари, як видно з попереднього мовленого, в основному розташовується на західньому узбережжі Чорного моря і АМСРР за даного часу і впродовж цілого наступного п'ятиріччя. Поряд цього району помітно збільшує свою питому вагу в загальному консервному виробництві під кінець п'ятиріччя також і район Наддніпрянщини.

Ці основні райони споживання — Одеський і Наддніпрянський — і мають правити за райони розташування заводів за виробництвом консервної тари.

З метою наближення виробництва до паливних і сировинних джерел стан цих ресурсів у зазначених районах має найважливіше значення для більш вузького визначення пунктів будівництва заводів скляної тари.

В Одеському районі консервних заводів (цьому району відповідає Одеська область і АМСРР) ми не маємо таких видів місцевого палива, що могли б правити за задовільну якісно і кількісно паливну базу механізованої гуті. Немає можливості базуватися покищо на бурому вугіллі Зінов'ївського району, бо неясні можливості економічної газифікації. Немає також досить солідних підстав для того, щоб базуватися на торфі Кардашинського болота біля Херсона, що поряд порівняно невисокої якості ще й розташований надзвичайно несприятливо з погляду транспортних умов (без підходу до залізничної колії, при потребі підвозу на 4—5 кілометрів для вантаження на водний транспорт). Тимто в районі Одеської області і АМСРР за паливну базу склотарного заводу, як і значного числа всіх інших промислових підприємств, має правити довізне паливо і, зокрема, течне паливо.

Інше становище маємо в районі розташування Наддніпрянської гуті консервних заводів.

Значні торфові зложища в середній течії Дніпра та його допливів можуть безсумнівно правити за паливну базу для гуті в цьому районі. Тут можна згадати торфові болота в районах Черкас (Ірдинське болото) та Києва, як пункти найбільш центральні щодо географічного положення, розташовані на водній артерії та в районах розташування консервної промисловости.

Щодо сировинних ресурсів, то, хоча основну сировину для вироблення скла — кварцевий пісок — і прийнято вважати за повсюдну сировину, проте, потреба на чистий кварцевий пісок, що дає безбарвне скло, і, отже, має мало оксиду заліза, створює значні обмеження в знаходженні сировинної бази в пункті, накреслюваному для будівництва заводу з низки інших передумов.

Щодо сировинних ресурсів у сприятливіших умовах перебувають безсумнівно райони Києва і Черкас, де проходить, так званий, п'ятирічний ярус пісків з потрібними якостями для склотоплення.

В районі Одеської області розвідчі роботи 1931 року виявили більш задовільний пісок в районі Миколаєва.

Слід, однак, відзначити, що розвідчі роботи ще не закінчено, поперше, а подруге, потреба на безбарвне скло, хоча і висунута спочатку консервною промисловістю, на підставі практики американської промисловости зустрічає останнім часом навіть деякі заперечення в тій самій таки промисловості, бо безбарвне скло, що пропускає проміння, менш придатне для зберігання консервної продукції. Припущення легкого забарвлення скла тари (це має бути перевірено шляхом дослідчих вишуків) створило б значне полегшення у знаходженні задовільної сировинної бази в усіх районах.

Другий вид сировини для склівної промисловости це — вапняки. Вони поширені скрізь на узбережжі Чорного моря, а також є вони на узбережжі водного басейну Дніпра.

Такий є стан і розташування основних передумов — потреби, паливних і сировинних ресурсів — які визначають добір пунктів і районів будівництва заводів скляної тари.

VI. Будівництво заводів скляної тари в другому п'ятиріччі

Зазначена попереду потреба на продукцію скляної тари в доповнення до реконструйованих заводів ще на чотирьох печах ставить питання про будівництво впродовж другого п'ятиріччя двох заводів по дві ванні печі в кожному. Завод на дві ванні печі розміром уявляється досить оптимальний для використання допоміжних цехів і є на багато ефективніший від однованного заводу, що не виправдується практикою склівної промисловости.

А будівництво чотириванного заводу — велетня викликало б додаткові витрати на перевози готової продукції.

Якщо стати на погляд будівництва двох заводів, то значення окремих районів у споживанні скляної тари в розрізі п'ятиріччя та стан дефіциту в тарі природно приводить до потреби забезпечити за перших років п'ятиріччя пуск заводу скляної тари в районі одеської групи заводів консервних і за останніх років — в районі Наддніпрянщини.

Добір і порівняння варіантних пунктів будівництва заводу тари в Одеському районі показав, що Херсон є оптимальний пункт будівництва першого заводу скляної тари. З ним не можуть конкурувати пункти на території АМСРР, де, рівняючи з Херсоном, менш сприятливо розв'язується питання про постачання палива і сировини, і де ще менш є зручне транспортно-географічне розташування. Не

можна висунути як варіантний пункт будівництва заводу також і Одесу, вважаючи на її географічне розташування. Хоча з погляду транспорту вона становить значний інтерес. Нарешті, треба відкинути варіант побудови заводу в Миколаєві на сировинній базі, бо транспорт піску дешевший, ніж неминучий в цьому випадкові додатковий транспорт готової продукції.

Херсонський варіант будівництва заводу має такі передумови:

1) В Херсоні розташовані два консервні заводи, з них один — найбільший в Союзі. Таким чином, значну частину продукції заводу скляної тари (близько 50%) споживатиметься тут же. Розташування заводу скляної тари близько від консервного створить виняткове заощадження на транспорті готової продукції. Разом з тим з Херсону скляну тару досить зручно перевезити до Одеси водним транспортом. До пуску другого заводу і Наддніпрянським заводам можна буде постачати тари з Херсону Дніпром.

2) За паливну базу херсонської гуті має правити довізний мазут. Тут важить відзначити, що центральні організації, які плянують розподіл течного палива, вважають за можливе дати потрібну кількість палива при умові одержання його з води. Розташування ж заводу скляної тари на березі Дніпра і дає можливість одержати паливо безпосередньо з води.

3) Сировинною базою Херсонського заводу щодо піску нині можна назвати піски в районі Миколаєва — так звані богоявленські піски.

Кількість, хімічна аналіза, умови уложення і експлуатація цього піску показали досить сприятливі дані, щоб на них базуватися на той випадок, коли не буде виявлено інші економічні більш ефективні родовища. Транспорт цього піску можливий, так водний, як і залізничний.

Разом з тим розвідки в районі Херсону ще не закінчені і тому не вичерпано можливості знайти ближче родовище.

А питання про припущення легкого забарвлення скла може в багато разів полегшити проблему сировини для гуті.

Таким чином, сировинну базу, вважаючи на миколаєвський пісок може бути фіксовано, як підпорну, але не виключається можливість ще задовільнішого розв'язання цієї передумови для гуті.

В районі Херсону є сила вапняків.

4) Розташування заводу на березі Дніпра, в районі промислового будівництва міста, створює можливість зручного прилягання до залізничної колії, за одночасної зручної можливості користуватися і з водного Дніпрянського транспорту.

5) Збільшення потужності електровні в Херсоні забезпечує завод електроенергією, а близькість до ріки розв'язує питання водопостачання та каналізації.

6) Нарешті, в районі Херсону є будівельні матеріали мінерального походження.

Питання про кадри в Херсоні, як відносно організованого в великому центрі, розв'язується шляхом підготовки і забезпечення житлом тільки кваліфікованих робітників. На місці можна одержати некваліфіковану робочу силу. Велику роль відіграє використання жіночої праці.

Такі суть передумови, що дають підставу вважати за обгрунтоване будівництво першого заводу скляної тари в Херсоні.

Другий завод скляної тари, на підставі поданих попередю обчислень, має дати продукцію обсягом цілковитої потужності на дві печі до останнього року другої п'ятирічки, і отже має бути пущено в експлуатацію в 1935-1936 р.

Район будівництва цього заводу, відповідно з переміщеннями консервної промисловості в Наддніпрянський район, і має бути накреслено в цьому ж таки районі.

Наявність консервних заводів у Києві, Черкасах, а в перспективі і нижче Дніпром, дає підставу накреслити варіантні пункти побудови заводу в районах Києва або Черкас, близьких до торфовищ, і в цілому однакових транспортними і природними умовами.

Можна гадати, що в Черкасах сприятливіше розв'язується питання про відповідне місце для заводу, в той час, як у Києві довелось би, залежно від місцевих умов, орієнтуватися на лівий берег Дніпра, а це було б зв'язано з організацією мало освоєної території і додатковими витратами. Черкаси ж, поза цим, мають перевагу перед Київом в наслідок наявності потужнішого консервного виробництва.

Тимто як пункт будівництва другого заводу скляної тари слід орієнтовно фіксувати Черкаси.

Близькість найбільшого на Україні Ірдинського торфового болота створює для заводу в Черкасах певну місцеву паливну базу.

Можливість знайти на невеличкій відстані водним або залізничним шляхом родовищ кварцевого піску (а на це є дані, вважаючи на вельми значне поширення піску полтавського яруса) може створити винятково ефективне розташування заводу в безпосередній близькості до джерел основної сировини і палива.

Транспортне розташування Черкас, що містяться біля розгалуженого вузла залізниць (станція Знам'янка), і на водній артерії Дніпра є вельми сприятливе для постачання продукції внутрішніх консервних заводів.

Таким чином, перспектива постачання скляної тари консервній промисловості України і Криму в розрізі другого п'ятиріччя має такий вигляд: заводи, реконструйовувані в 1932 році, постачається в 1933 р. консервній промисловості України і Криму в обсязі, що буде освоєно консервною промисловістю.

В 1933 році має бути здійснено будівництво гуті в Херсоні, що впродовж 1934 року обсягом однієї печі, а починаючи з 1935 року — повною потужністю на дві печі, обслуговуватимуть збільшену потребу на скляну тару консервної промисловості Одеського району. Це обслуговування відбуватиметься сукупно з одеським заводом скляної тари.

Впродовж 1935-36 р.р. виробництво тари на Костянтинівському заводі має бути припинене і перенесене на новий завод в Черкасах. Районом поширення продукції Черкаської групи буде Наддніпрянська група консервних заводів, а поряд їх і заводи у внутрішніх пунктах України — Вознесенське, Могилів, Полтава та інші.

Щождо заводу скляної тари „Пролетар“, що залишається в Донбасі, то він постачатиме тару консервній промисловості Криму, східній частині України (Маріупіль, Мелітопіль), а також і заводам Центральної Чорноземної Области.

Такі є шляхи розв'язання проблеми постачання скляної тари консервній промисловості за другого п'ятиріччя.

Скільки промисловість вже в 1932 році приступила до розв'язання цієї проблеми. Також підготовляється будівництво гуті в Херсоні в 1933 році. В цілій цій проблемі зазначені завдання становлять лише ту частину, що стосується склівної промисловості. Не менш складні завдання стоять перед консервною промисловістю в ділянці освоєння тари в процесі консервного продукування. До цього консервна промисловість повинна підсилена готуватися вже тепер, щоб забезпечити в сезон 1933 р. перший масовий випуск консервів у скляній тарі.

А. Каневський

Харківська область за пляном другої п'ятирічки

(Стислий огляд)

Харківська область з індустріальною столицею України, з значним важливішим машинобудівництвом, тисячами пролетарів, міцною партійною організацією, сотнями ВИШ'ів та ВТИШ'ів, численними кадрами науково-дослідчих та інж.-техніч. працівників, міцним соціалістичним сектором сільського господарства — під проводом комуністичної партії, протягом першої п'ятирічки набула численних перемог.

37,3% всього машинобудівництва УСРР сконцентровано в Харківській області. Вже на кінець першої п'ятирічки область, зокрема Харків, оформилась, як важливіший центр машинобудівництва, як потужніша ланка вугільно-металургійного комбінату України. Велетнями соціалістичної індустрії репрезентовані перемоги пролетарів Харківщини.

Лінією союзнаї промисловости — побудовою нових заводів, значною технічною реконструкцією наявного устаткування, широким запровадженням і опануванням нової техніки, — питома вага Харківської області на кінець другої п'ятирічки значно піднесена.

Область концентрує: 84,2% кваліфікованого електромашинобудівництва УСРР, 100% тракторобудівництва, 63,8% паротягобудівництва, 38% виробництва хемобладнань, 25% станкострументів.

Лінією республіканської промисловости Харківська область також посідає певне місце. По господарчих об'єднаннях республіканського значення питома вага Харківської області 1932 року доведена по Середмаштресту — 35,1%, Укрбудмашині — 40,5%, Автомотовельтресту — 57,8%, Укрхарчпобутмашині — 57,7%, Трестгочмашу — 68,3% і т. інш.

І, нарешті, лінією місцевої промисловости Харківська область вміщує 28,6% всього машинобудівництва УСРР.

Всіх цих даних досить аби відчувти всю важливість концентрованого машинобудівництва — його провідну ролю в справі завершення технічної реконструкції всього народнього господарства країни.

І Харківський Тракторний, і світовий гігант Турбінобуд; реконструйований паротягобудівельний, заводи цукрового, хемічного та гірничного обладнання, електромашинобудівництво, завод молотарок, вельозавод, завод підвісних шляхів і т. інш. — все це є міцними вирішальними господарчими підоймами країни будованого соціалізму.

Зі всієї суми промислової продукції українського машинобудівництва 1,6 млрд. крб.—618 млн. продукує Харківська область.

Значно зросла протягом першої п'ятирічки також легка і харчова промисловість.

Питома вага Харківської області до всієї продукції УСРР становить 30%, при чому низкою галузів Харківська область вміщує значну частину всієї промислової продукції харчової промисловости УСРР—30% цукрової, 33,5% борошномельної, 52,1% спиртової, 80% тютюнової, 100% маргаринового виробництва.

Важливо підкреслити піднесення м'ясної промисловости на Харківщині, ще репрезентована кращими комбінатами на Україні—Полтавським та Кременчуцьким. З нових галузів відмітимо: комбикормову промисловість,—продукція якої вже в 1932 році доведена до 110 тис. тонн (понад 8 млн. карб.); разом Харківська область продукує лінією харчової промисловости на 632,4 млн. крб. (за планом 1932 р.). Значний відсоток питомої ваги окремих галузів виводить Харківську область, як продуцента харчової продукції не тільки для потреб області, а й далеко за межі її.

Легка промисловість Харківської області дасть в 1932 р. продукції на 400 млн. крб. По обсягу виробничого програму на першому місці стоїть швейцька промисловість (128 млн. крб.), шкіряновзуттєвова на другому (51 млн. крб.) і далі: текстильна, пенько-джутова, парфюмерна, шкляно-порцелянова, поліграфічна і т. інш.

Значно розгорнуто виробництво предметів ширвжитку—хоч всіх можливостей ще далеко не вичерпано. Лише за II півріччя 1932 р. за додатковим планом випуску ширвжитку повинно бути випущено продукції на суму понад 40 млн. крб.

Промкооперація своєю розкинутою мережею майже по всій області дасть в 1932 р. продукції до 350 млн. крб.—суму, майже тожотно з продукцією легкої промисловости; останнє підкреслює, що в справі продукування предметів ширвжитку промкооперація відіграє одну з важливіших ролей.

Специфічним для Харківської області є стан з географічним розміщенням промислових одиниць. Майже $\frac{2}{3}$ всієї промислової продукції області сконцентровано в м. Харкові (83,4%—всього машинобудівництва області, до 70% легкої та харчової промисловости). Решта області, за виключенням окремих промислових точок (Полтава, Суми, Кременчук), є районами незначного промислового розвитку, де набувають значної питомої ваги промзаклади промкооперації та місцями борошномельна і цукрова промисловість.

Означена промислова гіпертрофія определяє обсяг завдань, що стоять перед Харківською областю по лінії „розселення“ промисловости, виводячи на шлях промислового розвитку аграрні райони, забезпечуючи цим один з важливіших чинників створення умов остаточного знищення протилежностей між містом та селом.

Глибокі реконструктивні зміни в народньому господарстві області протягом першої п'ятирічки не могли не позначитись на енергетичному господарстві. Потужність станцій області доведена до 125 тис. квт., значно піднесено відсоток централізованого електропостачання. Опановують свою потужність нові теплоелектроцентралі. Потужність станцій все ж не завжди уможливило покрити повністю все зростаючі потреби промисловости. Потужність електростанцій області також, як і вся промисловість, в основному сконцентрована в Харкові: із 114 тис. квт. потужности—79,9 тис. квт. є потужністю харківських агрегатів, решта 34,1 тис. квт. є енергоозброєнням периферії.

Транспорт — ця важливіша невід'ємна ланка виробничого процесу по області в цілому характеризується такими даними: протяг залізничної колеї в області в 1932 р. становить 2,157 клмт., або 19% всіх залізниць України, безрейкового шляху — 50 тис. клмт. (23% до УСРР). Вантажообіг області по залізниці дає 14% всього українського обігу, по безрейкових шляхах — 23,8%.

Індустріялізація народнього господарства області, соціалістична реконструкція сільського господарства — вимагають повної перебудови транспорту області, особливо лінією безрейкового, стан якого на сьогодні перешкоджає налагодженню якісних безпосередніх міжрайонових та міжселищних зв'язків.

Виключних перемог протягом першої п'ятирічки злобуто на фронті соціалістичної перебудови сільського господарства області.

„Корінним чином змінилося і обличчя сільського господарства. Замість розпорошених карлікових індивідуальних господарств широким килимом простягається соціалістичне рільництво, смертельних ударів завдано куркулеві в тому числі і в нашій Харківській області, де в основному завершена суцільна колективізація“ (Терехов).

Сільське господарство області колективізовано на 71,1% — орна земля — на 75,5%. Кількість машино-тракторних станцій буде доведено на кінець 1932 року до 95 (62.152 НР). До 5 тис. тракторів працюють на ланах області, підносячи продукційність праці, збільшуючи темпи, змінюючи крок за кроком структуру кваліфікацій сільсько-господарських процесів виробництва. 127 комбайнів — цих нових складних машин експлуатує соціалістичний сектор сільського господарства області.

За пляном 1932 р. 69,9% всієї засівної площі складають зернові культури, 11,9% — технічні. З них перше місце займає цукровий буряк, засівна площа якого за пляном 1932 р. доведена до 350 тис. га.

Зернове господарство області відіграє важливу роль в зерновому балансі УСРР. Також значну роль відіграють і технічні культури — 27% всієї площі буряку УСРР засіяно по області, 56% тютюну, 12 тис. га під лікрослини, 64 тис. га під коноплю, 24 тис. га під сою, 618 тис. га під кормові культури, 350 тис. га під городні культури.

Міцнішають радгоспи Харківської області, зростає їх роль, як зразків великого соціалістичного виробництва; їх посівна площа становить до 12% всієї площі області (592,8 тис. га).

І, нарешті, за стислим оглядом економіки Харківської області, віднесемо одну з важливіших продукційних сил — природні багатства Харківської області, корисні копалини.

Розташування області на трьох різних геологічних районах обумовило значну різноманітність корисних копалин. Смежність з північною межею Донецького басейна — продовження його є фактором, що обумовив наявність кам'яного вугілля в декількох місцях області. Промислового значіння вугілля встановлено лише в одному районі, що промислові запаси його становлять до 4 млн. тонн.

В західній частині області є багаті поклади торфу — їхні запаси перевищують 300 млн. тонн повітряно-сухого торфу. До паливної групи слід віднести також буре вугілля.

З рудних копалин особливого значення набуває Кременчуцька аномалія, що є свідченням численних покладів якісної залізної руди.

Область багата також на різноманітну групу копалин важливих для виробництва будівельних, шляхових матеріалів. Сюди ми відносимо кременчуцькі граніти, гнейси, діабаз (Лубенський район), прості

глини, піски, вогнестійки клінкерні глини, якісні трепела, гіпси, мергелі тощо.

З хемічної групи найважливіші є кращі поклади на Україні— фосфорити, мумія, охра тощо.

Цей короткий огляд корисних копалин є далеко не повний; тут важливо підкреслити лише, що наша область є найменш досліджена і розгорнутого промислового використання багатств ми в повній мірі ще не маємо, не вважаючи на їх різноманітність, їх потенціальну користь для народного господарства цілої країни. Правильне використання корисних копалин Харківської області, чітка організація геолого-розшукових робіт є важливими проблемами для Харківської області.

В розв'язанні історичних, політично-господарчих завдань II-ї п'ятирічки, поставлених XVII партконференцією, наша область з її машинобудівництвом, легкою та храчовою промисловістю, високоінтенсивним сільським господарством — відіграватиме важливу роль для цілої країни Рад.

Завдання вивершити технічну реконструкцію всього народного господарства — провідну роль — покладено партконференцією на радянське машинобудівництво, і харківська область і, зокрема, Харків з його кваліфікованим машинобудівництвом — почесні в цьому завданні.

Основні шляхи соціалістичної технічної реконструкції — механізація трудовітких процесів, піднесення хемізації народного господарства, електрифікація в широкому розумінні цього слова, реконструкція транспорту, підведення міцної технічної бази під комунальне господарство, соц.-культурне будівництво і т. інш. — все це обумовило шляхи машинобудівництва за другим п'ятирічним пляном по нашій області.

З 608 млн. крб. в 1932 р. до 2.141 тис. крб. на кінець п'ятирічки — на 351% зростає продукція провідної галузі — машинобудівництва по області. З 37,3% до 40% зростає питома вага області до всього машинобудування України. Особливого росту зазнають галузі: гірно-заводського устаткування (665% росту до пляну 1932 року), автомобіле-будівництво (201 млн. крб. продукції проти 16,6 млн. крб.); залізничне машино-будівництво зростає на 385%, виробництво верстатів точної механіки на 870%, внутризаводський транспорт — на 401% і т. інш. і т. інш.

Зростає продукція тракторного заводу — набагато перебільшуючи проектну потужність (до 72 тис. тракторів „Інтернаціонал“); на базі ХЕМЗ'у та Турбінозаводу утворюється один з найпотужніших в світі електро-машинобудівельних комбінатів (на 386 млн. крб. продукції в 1937 р.). Значна реконструкція Крюківського заводу збільшує випуск своєї продукції вдвічі, порівнюючи з 1932 р. „Серп та Молот“ вводить в номенклатуру виробництва нові складні машини, комбайни для кукурудзи й т. інш. „Світло Шахтаря“, спеціалізуючись на вимоги механізованого Донбасу, вводить низку нових машин (навалочна машина, забійний гумовий транспортер, погрузочна машина й т. інш.). Значно поглиблюється спеціалізація, зменшується номенклатура виробів, міцнішає кооперування між окремими великими підприємствами, вмикаючи в цю справу й промкооперацію.

Запроектовано декілька районових заготовчих ливарних заводів, центральна ливарня в м. Харкові, — все це мусить відбитись на економії палива, металю, задовольняючи цілком потреби промислових

закладів в литві, ковальських заготівлях та штамповках. Але не можливо визнати за цілком розроблене питання кооперування машинобудівельної промисловости нашої області. Завданням плянових, господарських, науково-дослідчих організацій повинно стати глибоке вивчення цієї справи і створення доцільнішого пляну кооперування, що мусить позитивно відзначитись і на продукційності праці і на якості промислової продукції.

Протягом II-го п'ятиріччя значно зміниться географія машинобудівельної промисловости області. Міста та райони, які досі лише продукували предмети споживання, зараз залучаються в шеругу індустриальних точок по виробу засобів виробництва.

Нове промислове будівництво машинобудівельних заводів за пляном по периферії розташовується так: Кременчук — трамвайне й вагонове будівництво, завод авто-здепок, машин шляхового будівництва, контрольно-вимірних приборів, ремонтно-механічний; Полтава — заводи кузовів, варстатів, двигунів малої потужности; Ромни — холодильно-компресорне обладнання, устаткування плодо-овочевої промисловости, медичне та ветеринарне обладнання і нарешті, Суми — ремонтно-механічний завод, Ізюм — обладнання для фабрик-кухонь. Завданням технічно-економічної думки мусить бути повне технічно-економічне обґрунтування цього нового машинобудівництва; пов'язання його з конкретними вимогами народного господарства на шляху завершення технічної реконструкції є вимогою дня.

За цим пляном зменшується питома вага Харкова в продукції машинобудівництва з 83,4% в 1932 р. до 72,2% в 1937 р. Так розгортаючи машинобудівництво, Харківська область набуде ще більшого значіння в розв'язанні завдань щодо вивершення технічної реконструкції, щодо звільнення народного господарства нашої країни, лінією машинобудівництва, від економічної залежности.

Харчова промисловість Харківської області, розв'язуючи настанови XVII партконференції щодо збільшення споживання — зростає обсягом продукції з 632 млн. крб. в 1932 р. до 1.677 млн. крб. в 1937 р. Такий ріт забезпечено значною реконструкцією наявних основних фондів і побудовою нових 51 промислового заклада.

Протягом II-го п'ятиріччя в структурі харчової промисловости відбудуться такі зміни: збільшується питома вага цукрової промисловости (з 19,5% до 22,3%), м'ясної (з 3,7% до 12%), олійно-жирової, маргаринової, плодоовочевої, рибної і т. інш., утворюється нова для області консервна промисловість, зменшується питома вага тютюнової і спирто-горілчаної.

Характерним для II-го п'ятиріччя харчової промисловости є запровадження нових видів продукції, перенесення досвідів лабораторій на заводські рейки в частині найдоцільнішого використання відходів промисловости. Цьому приклад: барданий порошок для хемічного та медичного призначень, рідинна вугле-кислота, виробництво саломасу сояшникового, соєвого та бавовняного, виробництво корнфлексів (єдине виробництво на терені УСРР) і т. інш. Певного значення в II п'ятиріччі набуває також заміна однієї сировини іншою — дешевою і більш доцільною: комбікормова промисловість використатиме жолуді, солодові ростки: текстильна промисловість, замість пшеничного крохмалю — кукурудзяний, використання сульфідированих ягід і т. інш. і т. інш.

Розміщення нових підприємств пов'язано з наближенням до сировинної бази, цілковито поєднуючись з важливішим питанням спеціалізації сільського господарства області.

Всіх капіталовкладань в харчову промисловість накреслено вкласти 467 млн. крб.—з них 56 піде на нове промислове будівництво. Його найдоцільніше розмістити, враховуючи основні принципи географічного розміщення в умовах соціалістичної економіки—повинно стати в центр уваги.

Легка промисловість Харківської області зростає в 4,4 рази, проти пляну на 1932 р.; її продукція в 1937 році становитиме 1,7 млрд. крб.

Особливого росту набувають найбільш відсталі галузі: швацька промисловість зростає з 128 млн. до 578 млн. на кінець II-го п'ятиріччя, текстильна—з 60 млн. до 625 млн., шкіряно-взуттєва—з 61 до 259,3 млн. крб., продукція виробу шкільного устаткування—з 11,8 до 84 млн. крб. і т. інш.

В наслідок реконструктивних змін змінюється питома вага окремих галузей: перше місце замість швацької займає текстильна промисловість, далі за питомою вагою йтиме взуттєва, поліграфічна, пенько-джутова і т. інш.

Легка промисловість, разом з іншими, відчує протягом II-го п'ятиріччя значної технічної реконструкції; сукняне виробництво (Лубни) з тихоходних ткацьких станків повнотою переходить на бистроходні, збільшується питома вага запровадження електрики в багатьох галузях легкої промисловості за низкою технологічних процесів, механізується швацька промисловість, виробництво повсти повнотою механізується (катальні верстати, щіпальні машини, нові стиральні машини, потужні сушарні і т. інш.).

В розміщенні легкої промисловості постає також низка проблем. Значна питома вага Харкова мусить бути зменшена протягом II-го п'ятиріччя за рахунок розвинення інших міст та районів, всебічно наближуючи промисловість до сировини. Зокрема, для прикладу—швацька промисловість, яка майже повністю сконцентрована в Харкові в 1932 р., мусить бути винесена і за межі області: поруч з фабрикою ім. Тинякова (Харків) мають бути збудовані нові швацькі фабрики в Полтаві, Кременчуку та Лубнах.

Важливою проблемою для Харківської області є перспектива розвитку її хемічної промисловості. Сучасна хемія Харкова репрезентована лако-красочним та хеміко-фармацевтичним виробництвом.

Але це виробництво має значні перспективи—невеличка фабрика „Червона Зірка“ повинна продукувати протягом II п'ятиріччя важливіший продукт—чисті реактиви; їх на мільйони крб. вимагають щороку науково-дослідницькі організації, їх виробляє на сьогодні лише Москва, Харків, з його кваліфікованими кадрами (науково-дослідницькі хем.-фарм. інститути) повинен опанувати і запровадити це виробництво.

Якісні поклади ізюмських фосфоритів повинні протягом II-го п'ятиріччя стати міцною базою для розвитку тукової промисловості.

І, нарешті, останні новини—знаходження значних покладів соли поруч з гіпсом дають певну підставу опрацювати питання для утворення хемічного виробництва.

Промислова кооперація області за пляном II п'ятиріччя зростає з 395,1 млн. крб. (обсяг продукції в 1932 р.) до 1,4 млрд. в 1937 р. Кількість кооперованих з 114 тис. зростає до 204 тис. Весь обсяг капіталовкладань в промкооперацію становить 93,9 млн. крб., себто 37% всіх капіталовкладень лінією промкооперації по УСРР. Промкооперація охоплює всю Харківську область і в значній частині районів її відіграє важливу роль.

Завершення суцільної колективізації і на цій основі ліквідація глитаї, як кляси, організаційно-господарче зміцнення колгоспів, соціалістичне перевиховання колгоспних мас, повне охоплення МТС колгоспів, вивершення в основному механізації сільсько-господарського виробництва, піднесення ролі радгоспів—ось важливіші настанови і завдання соціалістичної реконструкції сільського господарства нашої області, потужної сировинної бази для розвитку легкої та харчової промисловости, важливої частки зернового балансу країни.

145 машино-тракторних станцій з потужністю тракторного парку в 440 тис. НР мусять повнотою охопити колгоспні землі на кінець II-го п'ятиріччя. Поруч з трактором важливу роль відіграватиме кінь.

75% зернових культур передбачено комбайнізувати, 1500 автомашин (полуторатонки) будуть обслуговувати сільське господарство області. Значного розмаху бере хемізація сільського господарства—технічних культур, кормового клину і основних масивів інтенсивного зернового господарства.

Спеціалізація сільського господарства області йтиме й далі як високо-інтенсивного району—технічні культури (буряк, тютюн, конопля, лікрослини, соя), тваринництво, зернові культури (пшениця).

Площа зернових залишається стабільною, при збільшенні зерна за рахунок піднесення врожайности. Значно зростатиме питома вага озимої пшениці. Продукція цукрового буряку з 49 млн. цент. в 1932 р. буде доведена до 92 млн. в 1937 р., конопля—з 64 тис. га до 120 тис. га, соя—з 24 тис. до 50 тис. га, кормові культури (трави і корінняки)—з 618 тис. га до 1050 тис. га. Якісна обробка ґрунту, хемізація, сівозміни—дають всі можливості збільшити врожайність і по технічним, і по зерновим, і по городнім культурам.

Розвинення радгоспних та колгоспних товарових фарм, ріст поголів'я індивідуального користування колгоспників—значно підносить гурт худоби. Збільшується кількість коней—з 865 тис. до 935 тис. голів, великої рогатої худоби—з 1 млн. голів до 1.700 особливо зростає свиня—з 646 тис. до 2.620 тис., підноситься питома вага в м'ясному балансі птиці і кроля. Збільшується продуктивність скотарства—пересічна забійна вага на 1937 р. великої рогатої худоби буде доведена до 1,18 цент., свині—0,80 цент.; удій молока на 1 корову—до 2 тис. літрів.

Сільське господарство області протягом II п'ятиріччя стає споживачем тисяч кіловатт електроенергії, і в першу чергу електрифікується тваринництво.

Протягом п'ятиріччя поширюється зона приміського господарства, що задовольнятиме потреби робітничого споживача. Великих змін в технічній обробці відчують і городні культури.

Значні реконструктивні зміни відбудуться за пляном II-ої п'ятирічки і лінією транспорту по області як залізничного, так і безрейкового. Індустріялізація народного господарства області, збільшення міжрайонових зв'язків вимагають запроектування по Харківській області нових залізничних колій, що мають розвантажити пункти значного напруження.

4 нових лінії вбачається електрифікувати і, нарешті, автоблуккуванням буде охоплено також 3 лінії.

Переведення цих заходів збільшить швидкість перевозки пасажирів вдвічі, знизить собівартість на 30—40% і вимагатиме капіталовкладань в сумі порядку 400—450 млн. крб.

Значно підноситься протягом II-го п'ятиріччя й безрейкове господарство. Сума капіталовкладань в безрейковий транспорт становить 1,6 млрд. крб. На автотранспорт на кінець п'ятиріччя повинно припадати 70—80% перевозки вантажів.

Повітряний транспорт набуває протягом II п'ятиріччя все більшого господарчого значіння. Шляхом кільцювання області та утворення нових ліній має поширитись повітряна мережа.

Далеко не вичерпуючи всіх проблем розвитку Харківської області в другому п'ятиріччі ми мусимо все ж підкреслити всю величність завдань, що поставлені партією і що мусять бути реалізовані на користь побудови безкласового соціалістичного суспільства.

М. М.

Вінницька область у другому п'ятиріччі

(Схема економічного розвитку)*

І. Промисловість

Промисловість Вінницької області в другому п'ятиріччі розвиватиметься, відповідно до постанов XI з'їзду КП(б)У і XVII партконференції, вб'єк підтягнення до рівня середне розвинутих індустріальною стороною районів.

Промисловість Вінницької області піде шляхом значного розвитку дрібного та середнього машинобудівництва, індустрії гірничо-мінеральних родовищ і легкої та харчової промисловості — на базі потужного енергетичного господарства.

Вартість гуртової продукції всієї промисловості області (державної і кустарної) на кінець другої п'ятирічки становитиме в цінах 1926/27 р. суму 2.177,4 млн. крб.

Випуск гуртової продукції сільського господарства на кінець другої п'ятирічки дорівнюватиме сумі 1.073,2 млн. крб., що становитиме близько 50% до вартості гуртової продукції промисловості.

Машинобудівництво. Намічене зростання індустріялізації області, розвитку легкої, харчової й гірничодобувної промисловості, технічна реконструкція сільського господарства — усе це вимагатиме відповідного розвитку машинобудівництва, в галузі якого Вінницька область до цього часу посідала дуже незначне місце, а саме коло 6% у машинобудівництві України.

Крім реконструкції та поширення теперішніх заводів, у другу п'ятирічку проектується збудувати на базі теперішнього заводу „Молот“ машинобудівельний завод виробляти устаткування для харчової промисловості. Цей завод доведе випуск продукції 1937 р. до 20 млн. крб. і матиме до 1500 чол. робітників. Крім того, проектується збудувати завод для виготовлення речей широкого споживання та організувати два цехи сталевого литва на нині діючих заводах області, а також електрозварні цехи, в яких тепер відчувається гостра потреба; останні цехи мають вельми зменшити витрату коштовного металю та робочого часу.

Протягом другої п'ятирічки Вінницька тракторна база обслуговуватиме тракторні станції області ремонтом тракторів та автомашин. Крім того, тракторна база у другому п'ятиріччі спеціалізувати-

* За матеріалами першого варіанту Вінницької обласної плянкової комісії.

меться на виготовленні американського приладдя для ремонту тракторів і для заливання та обточування шатунів і корінних підшипників до тракторів та автомашин.

Загальні капітальні вкладення у машинобудівництво по області разом з підприємствами Облтрактору становитимуть суму 18,6 млн. крб. Гуртову продукцію всієї машинобудівельної промисловости на 1937 р. запроектовано в сумі 101 млн. крб.

Чимале місце в промисловості Вінницької області посідають кустарні підприємства. Основним завданням кустарно-промислової кооперації у другій п'ятиріччі буде максимальний розвиток виробництва речей широкого споживання. Продукцію кустпромкооперації, що становить в 1932 р. 3,8 млн. крб., передбачається збільшити на 1937 р. в п'ятеро. Загальні капіталовкладення по всій кустпромкооперації за п'ятирічку дадуть суму в 2,9 млн. крб.

Будівельні матеріали та корисні копалини. Вінницька область має багаті поклади глини різних сортів, каоліну, гіпсу, колосальні масиви високоякісного граніту, бурого вугілля, горючих лупаків, сірчастого іскришу, торфу, кремнію, точильного каменю. Усе це дає можливість широко розгорнути розроблення родовищ сировини для виробництва будівельних матеріалів, яких вистачить не тільки на задоволення потреб самої області, але й на вивіз в інші місця УСРР.

Для виконання програми намічається організувати дванадцять нових гранітових розробок і набагато розширити теперішні гниваньські та жежелівські розробки. Вироблення цегли провадитиметься цілий рік. При цьому застосовуватиметься штучне сушіння і сухе пресування цегли. Намічається збудувати нові заводи виробляти звичайну цеглу і 5 заводів виробляти вогнетривку цеглу. Всі ці заводи разом з теперішніми дадуть в 1937 р. 175 млн. штук звичайної цегли і 94 млн. штук вогнетривкої. Крім того, на кінець другої п'ятирічки проектується збудувати клінкерно-цегельний комбінат, вартістю в 3½ млн. крб. з виробничою потужністю на 10 млн. кв. метр. клінкеру, 10 млн. цегли і 5 млн. спеціальної цегли. Проектується також виробляти метлахські плити і ганчарні труби. Збудування нового цементового заводу в Жмеринці дасть 15 млн. бочок цементу на рік.

Інші види корисних копалин, от як точильний камінь, літографський камінь, кварц, пігматити, польовий шпат тощо все це розроблятиметься як для вивозу в інші області, так і для експорту. Капіталовкладення у другій п'ятиріччі на нове будівництво та реконструкцію нинішніх підприємств намічається в сумі 68,5 млн. крб. Вартість гуртової продукції всієї промисловости будівельних матеріалів і корисних копалин в 1937 р. дорівнюватиме сумі 98,3 млн. крб. проти 9,1 млн. крб. 1932 р.

Електрифікація. Інтенсивний розвиток промисловости Вінницької області і реконструкція сільського господарства потребуватимуть потужної енергетичної бази. У першій п'ятиріччі збудовано лише дрібні електростанції місцевого значення. Теперішні старі станції малосилі, погано устатковані, працюють з перебоями, часто в них не буває щонайпотрібніших частин устаткування. Станції витрачають дуже багато палива і собівартість енергії надзвичайно висока. На кінець першої п'ятирічки область має 39 електричних установ загального користування, потужністю на 7850 квт. Пересічна потужність однієї електростанції — коло 206 квт. Вінницька область має всі можливості, щоб спорудити потужне енергетичне господарство, використавши для того місцеві енергетичні ресурси, як - от: торф, гідроенергію, горючі лупаки, буре вугілля тощо.

Основні маси електроенергії будуть зосереджені при електрифікації області в головних промислових вузлах. Всі великі електростанції будуть зв'язані високовольтною мережею пересилання, щоб забезпечити безперебійну роботу станцій. Ряд великих електростанцій, що працюють на торфі, будуть збудовані у Вінниці, Деражні, Бердичеві й інших містах. Гідроенергію області буде використано на будівництво невеликих електростанцій.

Під кінець другої п'ятирічки в області буде 26 електростанцій з загальною потужністю на 154.287 квт. Пересічна потужність однієї станції дорівнюватиме 5.932 квт. На електрифікацію області потрібно буде 132 млн. крб.

Суперфосфатно-фосфоритна промисловість. Виробнича програма теперішнього суперфосфатного заводу має бути доведена на кінець другого п'ятиріччя до 218,2 тис. тонн і, таким чином, перевищить виробничу програму 1932 р. на 87,5%. Цією кількістю суперфосфату потреба області, обчислена для 1937 р. в 340 тис. тонн, не буде задоволена цілком. Тому ставиться питання про збудування нових сірчано-кислотних систем з тим, щоб використовувати гіпс як сировину для кислоти; великі запаси гіпсу є в Кам'янецькому районі. Крім того, у другій п'ятирічці треба буде розгорнути геолого-розвідкову роботу, щоб збільшити ресурси подільських фосфоритів, що являють собою сировину для суперфосфату. На розширення заводу, на реконструкцію і на капітальний ремонт намічається витратити 4 млн. крб.

Каолінова промисловість. Своїми запасами каоліну Вінницька область стоїть на першому місці в Союзі. За даними геологічних розвідок, запаси каоліну в глуховецькому родовищі досягають 18 млн. тонн, при чому не вся ще площа родовищ каоліну розвідана. Крім Глуховецького заводу, що буде в другому п'ятиріччі реконструйований і розширений, проектується збудувати нові заводи, що дасть можливість не тільки вивозити каолінову продукцію за межі України для різних видів промисловости, але й експортувати її. Висока якість Турбівського каоліну цілком задовольняє потреби паперової промисловости Союзу, не поступаючись своєю якістю найкращому каолінові капіталістичних країн, а тому Турбівський завод у другому п'ятиріччі має вельми розширити свою виробничу програму.

У Шепетівському, Полозькому та Славутському районах виявлено великі запаси каоліну. Поблизу цих родовищ стоять наші найкращі порцелянові заводи, що користуються каоліном, який їм приставляють залізницею з інших місць області. У другій п'ятиріччі на знайдених родовищах, поблизу порцелянових заводів, буде збудований новий каоліновий завод, що безперечно здешевить продукцію порцелянових заводів, на послідах же каолінового заводу буде організоване виробництво вогнетривких будівельних матеріалів.

Гуртова продукція теперішніх і запроектованих на другу п'ятирічку каолінових заводів в 1937 р. дорівнюватиме 570 тис. тонн проти 140 тис. тонн 1932 р.

Деревообробна та лісо-хімічна промисловість. Деревообробна і лісо-хімічна промисловість Вінницької області складається з деревообробних підприємств системи „Укрдерева“, лісохімічних підприємств „Укрхемліса“, кустпромкооперації й інших подібних господарських організацій.

Сім заводів Укрдерева (з них один на консервації), невідгідно стоять до сировинних баз, технічно погано устатковані, працюють з великими перебоями і дають низьку продукційність праці. Щоб

збільшити кількість продукції при найменшій витраті праці, треба замість теперішніх заводів збудувати деревообробний комбінат, взявши за основну точку місто Вінницю, що має ряд переваг з погляду транспорту, електрифікації й сировини. Збудування комбінату в Вінниці треба буде закінчити 1934 р. з тим, щоб він потім робив на високоякісній сировині. Виробничу програму цього комбінату, виходячи з наявності сировини, на кінець п'ятирічки намічається в 50 тис. кубометрів. Сума капітальних витрат за всю п'ятирічку становитиме 1.500 тис. крб., а випуск гуртової продукції в 1937 р. дасть в цінах 26/27 р. орієнтовно 3 млн. крб. при 500 чол. робітників.

Частина теперішніх заводів буде передано системі кустпромкооперації для роботи на низькоякісній сировині. Відповідно до основних вирішень XVII партконференції, кустпромкооперація має значно збільшити виробництво речей широкого споживання, використовуючи для цього місцеві сировинні ресурси. Для забезпечення кустпромкооперації сировиною, лісосіка орієнтовно буде їй доведена від 100 га 1932 р. до 900 га в 1937 р.

До цього часу лісохемічна промисловість області була мало розвинута і зосереджувалась на дрібних кустарних підприємствах. У другій п'ятирічці будуть збудовані два заводи. Один з них у Вінниці з річною переробкою на 80 тис. кубометрів граба. Цей завод в частині сухого перегону дерева матиме два підсобних цехи — цех пластичних мас і цех формаліну. Гуртова продукція заводу становитиме суму 4438 тис. крб. Другий завод проектується збудувати в м. Славути. Робитиме він на сосні, добуваючи калофонію та терпентин. Річний випуск продукції в цінах 1926/27 р. буде 2 млн. крб. На обидва заводи потрібно капіталовкладень 14 млн. крб. Поруч з державною лісохемічною промисловістю широко має розгорнутися і лісопромисловість в системі кустпромкооперації.

Легка Промисловість

Скляно-порцелянова промисловість. Ця галузь має в Вінницькій області всі дані для свого широкого розвитку, бо в області є багаті поклади каоліну, кварцевих пісків, високоякісних вапняків і, нарешті, достатні запаси торфу, що дасть дешеву електроенергію. В області на цей час працює три підприємства: Славутський фаянсовий завод, що виробляє фаянс та керамічні радіатори, Полозький фаянсовий завод, що виробляє господарський та санітарний фаянс, і склівний завод в с. Романовому Дзержинського району, що дає високоякісне скло на експорт.

Крім генеральної реконструкції цих заводів, у другій п'ятирічці намічається збудувати два нових заводи: один виробляти скляні консервні банки, другий — виробляти господарський посуд.

Паперова промисловість. Ця промисловість репрезентована в Вінницькій області шістьма фабриками, що дають 40% усієї продукції Укрпапіроб'єднання. Виходячи з реальних сировинних передумов для кожної фабрики, з стану будівництва та устаткування фабрик — розвиток цієї галузі намічено такий: Поніковська паперова фабрика буде спеціалізована в другому п'ятиріччі тільки на виробництві писального паперу вищої якості. Устаткування фабрики цілком для цього придатне, є кваліфікований інженерно-технічний і робітничий персонал; в результаті реконструкції тоннаж щоденної продукції зменшиться, а метраж і вартість продукції збільшиться. Фабрика цілком може перейти на місцеву сировину. Потрібні будуть капітальні

витрати на поновлення силового та парового господарства і на культурне та житлове будівництво. У другій п'ятирічці почне робити льбно-кудряшний завод, що забезпечить фабрику сировиною. При капітальних витратах в 2.581 тис. крб. орієнтовно встановлюється такі ліміти: випуск продукції в цінах 1926/27 р. від 8.522 тис. крб. в 1932 р. збільшиться до 9.576 тис. крб. в 1937 р.; випуск продукції в тоннах — від 13157 тонн до 10.908 тонн; кількість робочої сили — від 942 чол. до 1.010 чол.

Славутська паперова фабрика, залишаючись з старою виробничою програмою, потребуватиме на поновлення та реконструкцію свого устаткування 377 тис. крб. Полянська паперова фабрика у другій п'ятирічці спеціалізуватиметься на виробництві експортного паперу „Верже“, який вона виробляє й тепер.

Крім реконструкції нинішніх фабрик, проєктується збудувати нових дві фабрики з річною продукцією в 13 тис. тонн кожна одна з них вироблятиме тонкий обгортальний папір, друга (в м. Вінниці) вироблятиме тонкий писальний папір і друкарський папір. На обидві ці фабрики треба 16,250 тис. крб. капітальних вкладень.

Поліграфічна промисловість. Ця промисловість у Вінницькій області розвинута мало. Питома вага її у поліграфічній промисловості всієї України становить лише 2%. Крім ряду дрібних районних друкарень в області є три друкарні республіканського значення і три друкарні місцевої трестованої промисловости.

Для виконання запроектованої на друге п'ятиріччя книжкової та журнальної продукції намічено:

- 1) збудувати в Вінниці нову газетно-журнальну фабрику вартістю в 1.100 тис. крб., що має стати в експлуатацію в 1934 р.;
- 2) збудувати в Бердичеві фабрику єврейської книги (для обслуговування всієї України), вартістю в 1.100 тис. крб. з початком експлуатації в 1936 р.;
- 3) всі нинішні фабрики реконструювати, давши їм належну технічну базу.

Відповідно до цього, поліграфічну промисловість Вінницької області запроектовано в таких лімітах: гуртова продукція (ціни 1926/27 року) зростає від 2.098,9 тис. крб. в 1932 р. до 8.375 тис. крб. в 1937 р.; капітальні витрати за п'ять років становлять суму 4.528 тис. крб.

Текстильна промисловість. До революції Вінницька область, як і вся Україна, не мала власної текстильної промисловости. Були лише текстильні підприємства кустарного характеру. Після революції текстильна промисловість на Україні розвивалась тільки по лінії сукняного та трикотажного виробництва. На цей час у Вінницькій області є дві державних трикотажних фабрики — у Тульчині і в Бердичеві, і декілька підприємств, що перебувають у віданні куспромкооперації і товариства „Допомога“. Наявних підприємств дуже замало, щоб задовольнити всю потребу людности в трикотажі. У другій п'ятирічці намічається збудувати три нові спеціалізовані трикотажні фабрики. Бердичівська трикотажна фабрика буде реконструйована на велике підприємство з випуском в 1937 р. 25.000.000 пар різних панчох. Тульчинська фабрика доведе продукцію панчох на кінець другої п'ятирічки до 1.920 тис. пар. Щоб забезпечити людність Вінницької області трикотажною білизною, буде збудована і в 1935 р. стане в експлуатацію фабрика трикотажної білизни у Вінниці. На трикотажну промисловість області потрібно буде витратити 17.848 тис. крб.; гуртова продукція від 1,9 млн. крб. (в цінах 26/27 р.) дійде до 108,9 млн. крб. Сукно у Вінницькій області вироблятиме Дунаївецька сукняна фабрика, організована на базі декількох дрібних кустарних

підприємств. Кустпромкооперація орієнтується на виробництво грубих сукон, хусток і ковдр. Кустпромкооперація має також організувати в другій п'ятирічці на своїх підприємствах бавовно-прядивне й ткацьке виробництво для колгоспів та колгоспників. По лінії шовкової промисловості запроектовано збудування ряду підприємств і шовкомотальних фабрик. На базі використання кролячої вовни проектується фабрика фетрового головного вбрання. Кустпромкооперація має виробляти з кролячої вовни різні речі широкого споживання — тканину, килими тощо. Разом по області гуртова продукція по всій групі легкого текстилю у другій п'ятирічці дійде від 5300 тис. крб. 1932 р. до 183.300 тис. крб. при капіталовкладеннях в 41.696 тис. крб.

Швацька промисловість. Відповідно до постанов XVII партконференції про збільшення на кінець другого п'ятиріччя норм споживання в три рази, намічається значно розвинути швацьку промисловість, як по лінії значного збільшення кількості продукції, так і по лінії поліпшення якості її та асортименту. Норми споживання готової одежі запроектовано збільшити в 1937 р. проти 1932 р. по селу на 665⁰/₀, а по місту на 280⁰/₀. Швацька промисловість Вінницької області має дати в 1937 р. всякого роду одежі на 375 млн. крб. Кустарна промисловість доповнюватиме асортимент державної швацької промисловості, пристосовуючись до індивідуальних вимог споживача. Встановлена норма споживання у Вінницькій області буде покрита як коштом реконструкції та розширення теперішніх швацьких фабрик, так і коштом завозу 1937 р. готової одежі на 80 млн. крб. з фабрик Київської області. Основну масу продукції дасть Вінницька державна фабрика. Тульчинська фабрика, що стоїть на 40 клм. від залізниці, дасть транспортабельну продукцію і таку продукцію, що задовольнятиме потреби прилеглих до неї районів. Решта фабрик даватиме додаткову частину асортименту готової одежі.

Взуттєва та шкіряна промисловість. Згідно з планами розвитку взуттєвої промисловості, Укршкіртрест передбачає залишити в Вінницькій області лише одну Вінницьку фабрику з виробничою програмою на 2 млн. пар взуття. Державна шкіряна промисловість області репрезентована найбільшим на Україні шкіряним заводом у Бердичеві і невеликим заводом у Могилів-Подільському. Бердичівський завод республіканського значення, виробляє тверду шкіру і хром. В зв'язку з збудуванням у другому п'ятиріччі лісокомбінату в Гумані та реконструкцією лісокомбінату в Вінниці, шкіряні заводи області матимуть основну масу шкіри з місцевих заготівель. З огляду на це проектується залишити хромове виробництво на Бердичівському заводі на всю другу п'ятирічку для виробу твердої шкіри та хрому, а також проектується заготовний цех твердої та верхньої шкіри і шкіряної галантерії.

Завдання по шкіряно-взуттєвій промисловості на другу п'ятирічку запроектовано в таких лімітах: гуртова продукція шкіряних заводів має зрости (в цінах 1926/27 р.) від 17.748 тис. крб. в 1932 р. до 22.123 тис. крб. в 1937 р.; виробництво взуття має зрости від 8.177 тис. крб. до 35.360 тис. крб.; виробництво шкіряної галантерії становитиме в 1937 р. суму 5.000 тис. крб. Загальне число робітників збільшиться від 1959 чол. до 4.050 чол. Капіталовкладення за п'ятиріччя дорівнюватимуть сумі 5.085 тис. крб.

Харчова промисловість. У другій п'ятирічці в харчовій промисловості Вінницької області особливу увагу буде приділено цукровій промисловості. Вінницька область за планом 1932 р. обіймає до

28—30% усієї бурякової площі Союзу. Це район високої врожайності цукрового буряку і дешевого вироблення його. За пляном другої п'ятирічки цукрова промисловість Вінницької області має виробити в 1937 р. 13.312 тис. центнерів цукрового піску проти 9.345 тис. центн. в 1932 р., цебто продукція зростає на 41%. Стан основного капіталу цукрової промисловости в області характеризується великою його спрацьованістю. По більшості заводів устаткування вже застаріле і нерациональне. Капітальні витрати по цукро заводах області становлять суму за другу п'ятирічку 141,1 млн. крб., з них на будівництво бурякосушарень та жомосушарень—19,6 млн. крб., на реконструкцію заводів—31,1 млн. крб., на механізацію та раціоналізацію 22 млн. крб., на капітальний ремонт—17 млн. крб., на переустаткування енергобазы—20 млн. крб. і т. д.

Союзспирт у Вінницькій області об'єднує 20 дієвих заводів, що мають дати в 1932 р. 5,5 млн. декалітрів. За пляном другої п'ятирічки нових заводів в області не будуватимуть, але реконструкція старих заводів дасть чималий приріст продукції на 1937 р., що запроектована в 9,4 млн. декалітрів, цебто на 72% більше проти 1932 р.

М'ясна промисловість області, відповідно до напрямку сільського господарства, посідає у другій п'ятирічці надзвичайно помітне місце. За друге п'ятиріччя запроектовано капіталовкладень у м'ясну промисловість на суму 23.200 тис. крб. з випуском продукції в 1937 р. на 108 тис. тонн, цебто вп'ятеро більше проти 1932 р.

Рибне господарство Вінницької області стоїть на Україні на першому місці щодо вивозу високоякісної риби (короп та зарібка). Для рационального використання великого числа ставків, що має Вінницька область, потрібно капіталовкладень на суму 27.800 тис. крб. Згідно з нормами Наркомпостачання для населення Вінницької області в 1937 р. потрібно буде 139.587 тонн риби. Тим часом забезпеченість населення місцевою рибою досягатиме 11,4% цієї потреби, отже, решту треба буде довозити з інших областей.

Для перероблення великої кількості фруктів, овочів і м'яса на консерви, передбачається збудувати у другій п'ятирічці два консервних заводи з річною продукційністю на 30 млн. банок кожний.

У Вінницькій області є десять механізованих маслозаводів, що виробляють 2 тис. тонн масла на рік, 4 немеханізовані заводи і 100 кустарних підприємств. Маючи на увазі, що теперішні заводи не зможуть задовольнити ростиючих потреб трудящих, на другу п'ятирічку запроектовано реконструювати та розширити теперішні заводи і збудувати шість нових механізованих маслозаводів. У Вінниці, що має чимале робітниче населення, намічається збудувати завод цільного молока з річною продукційністю на 10 тис. тонн молока, при чому капіталовкладень намічається зробити на суму до 2 млн. крб.

Плян хлібопечення на другу п'ятирічку намічає обслуговування всієї міської людности й трудящих села. Випуск хлібної продукції в 1937 р. має збільшитися проти 1932 р. в 12 разів. Для виконання такої програми буде збудовано п'ять нових хлібозаводів і достатню кількість хлібопекарень.

Окремі галузі харчової промисловости розвиватимуться в другій п'ятирічці не однаково. Найбільше розвиватимуться, примірно вп'ятеро, ті галузі харчової промисловости, що дають повноцінні тваринні білки та жири, от-як: молочна галузь, птахівництво, м'ясна, рибна й маслоробна. Цукрова та гуральницька промисловість зростуть на 43%. Третя група, от як круп'яна, плодочева, консервна і кондиторська галузі дадуть зріст на 267%.

* * *

Наведені тут дані про розвиток промисловости Вінницької області у другій п'ятиріччі не є остаточні. В процесі опрацювання першого варіанту пляну другої п'ятирічки будуть деякі зміни й уточнення поданих запроектувань; частина їх, можливо, буде перенесена і на дальшу п'ятирічку.

Вінниця, як обласний центр

На основі розвитку легкої та харчової промисловости у другій п'ятиріччі м. Вінниця виростає на великий індустріальний центр усієї області. Головна частина людности цього міста складатиметься з індустріального фабрично-заводського пролетаріату. Вінниця за недовгий час стане господарсько-культурним центром області.

Вінниця має догідне географічне становище в центрі всієї області і забезпечена достатнім залізничним транспортом. Ширококолійна залізнична магістраль і крім того ще мережа вузькоколіюк та шосе дадуть можливість зосередити в Вінниці сировину найближчих районів і з максимальним економічним ефектом організувати постачання всім районам готових фабрикатів.

Місто забезпечене достатньою кількістю доброї води з Буга, поблизу міста є великі поклади торфу, що дає можливість широко розвинути енергетичне господарство. Будівану зараз у Вінниці паротурбінну електростанцію на 6 тис. квт. запроектовано розгорнути на електростанцію районного значення потужністю на 30 тис. квт. Станція робитиме на торфі з масивів по річці Згарі (30—35 клм.). На перевіз торфу з місця добування його до Вінниці і на вивіз попелу потрібні будуть додаткові транспортні спорудження, тому користування торфом на самій станції спричиниться до подорожчання основного капіталу станції, до переобтяження транспорту й забруднености міста попелом. З огляду на це запроектовано, що районна електростанція робитиме на горючих газах від сухого перегону торфу на місці його добування, звідки він ітиме підземною магістралею. Крім того, сухий перегін торфу дасть ряд продуктів, як — от кокс, смолу й інші — дуже важливу сировину для багатьох промислових підприємств. Вінницька електростанція буде сполучена високовольтною (110 тис. вольт) мережею електропересилання з іншими станціями.

Завод „Молоко“ у Вінниці буде реконструйований і розширений додатковими цехами. Він обслуговуватиме машинами легку й харчову промисловість.

Для розширення жиро-парфумерної промисловости проектується збудувати в Вінниці великий миловарний завод, що стане в експлуатацію 1935 р. Його виробниче завдання характеризуватиметься такими цифрами: гуртова продукція мила в 1937 р. — 40 тис. тонн, гуртова продукція в цінах 26/27 р. — 24,410 тис. крб.

Крім того, проектується збудувати гідрогенізаційний з-д з тим, щоб спорудити єдиний виробничий комбінат (олійзавод, гідрогенізаційний з-д і миловарний з-д), потужністю орієнтовно на 15—20 тис. тонн саломасу.

Автотракторна база, м'ясокомбінат і цілий ряд великих підприємств гірничої, керамічної, легкої і харчової промисловости, що їх проектується збудувати в другому п'ятиріччі, — допоможуть Вінниці стати великим індустріальним центром і забезпечать їй усі можливості для дальшого швидкого розвитку.

Порівнюючи з 1932 роком, промисловість Вінниці в 1937 р. являтиме таку картину: гуртова продукція цієї промисловости збіль-

шиться від 93.080 тис. крб. до 638.764 тис. крб.; кількість робітників збільшиться від 6.649 до 36935; капітальні витрати за п'ятиріччя становитимуть 90.500 тис. крб.

Щодо дрібної хатньої кустарної промисловости, то їхня питома вага у державній промисловості орієнтовно становитиме 10%, робітників буде коло 4000 чоловіка, а продукція 25—30 млн. крб.

II. Сільське господарство

Соціалістичний сектор сільського господарства Вінницької області посідає коло 69%. Це дає можливість на далеко вищій технічній базі, ніж у першій п'ятирічці, широко розгорнути реконструкцію сільського господарства, виконати постанову XVII конференції ВКП(б) про остаточну ліквідацію капіталістичних елементів і клас, про знищення протилежності між містом і селом і про збільшення в 2—2½ раза споживання трудящих.

Разом з розширенням радгоспного сектора підноситься на вищий щабель розвитку сільськогосподарське виробництво від запровадження нової техніки, максимальної механізації всіх виробничих процесів і кращої організації праці. В колгоспній системі протягом перших років другої п'ятирічки разом з організаційно-господарським зміцненням колгоспів закінчиться колективізація і остаточно закріпиться артільна форма її. Основні заходи в сільському господарстві по Вінницькій області такі: розвиток буряківництва, розвиток тваринництва, садівництва і ягідництва, з тим, щоб уже в перші роки другої п'ятирічки закріпити в області тваринницькій і буряко-садівницькій напрям сільського господарства.

Усі радгоспні й колгоспні господарства у другій п'ятирічці будуть охоплені машино-тракторними станціями. Число цих станцій має зрости від 76 в 1932 р. до 102 в 1937 р.; число тракторів в області збільшиться всемеро, а число автомашин буде доведене від 140 до 7140.

Поряд з тракторизацією сільського господарства будуть механізовані майже всі види виробництва. Велику увагу буде приділено тому, щоб запровадити в сільське господарство електрику, користуючись з великих електростанцій, електроліній та кілець і спеціальних сільськогосподарських електростанцій.

Щоб виконати урядове завдання про підвищення врожайности на кінець другої п'ятирічки на 60%, штучним угноєнням будуть охоплені засіви всіх технічних культур та озимої пшениці, городні культури на 75%, картопля на 30% і трави гіпсуванням на 26%.

Загальна засівна площа області в 1937 р. залишиться така ж сама, як і в 1932 р.—5.254,5 тис. га, але будуть зроблені окремі зміни в межах цієї площі з метою раціональнішого використання цих земель. Площа під городами буде збільшена на 27%, площа засівів, ягідників та виноградників на 31,8% проти 1932 р. Площа боліт буде зменшена на 26,4%, осушуванням їх з дальшим використанням під сінокоси.

Зернові й технічні культури. Зернова проблема, в основному розв'язана в першому п'ятиріччі, стоїть в центрі уваги і в другому п'ятиріччі, бо від збільшення зернової продукції, через підвищення врожайности, залежить і збільшення продукції тваринництва та поширення засіву технічних культур. Тим що збільшується площа засіву під технічними культурами, площа засіву під зерновими культурами зменшується на 9,4%, але гуртова продукція зерна завдяки

підвищенню врожайности, під кінець другої п'ятирічки набагато зросте.

На 1937 р. під фабричні цукрові буряки проектується площу в 500 тис. га. Район бурякосіяння в 1932 р. обіймає площу до 3,3 млн. га. Протягом другого п'ятиріччя площа бурякосіяння буде реконструйована в сторону доцільнішого районування на основі спеціалізації сільського господарства. В 1937 р. район бурякосіяння обійматиме площу в 2,8 млн. га. Урожайність з одного га для 1937 р. становитиме 220 центнерів. Це досягається цілковитою механізацією культивування, повним угноєнням і нормальною агротехнікою. Проектується користуватися бурякокомбайном на всій площі, ручним способом збиратимуть лише маточний буряк, що вимагає вельми пильної роботи.

Засів технічної картоплі проектується на кінець другої п'ятирічки на площі в 50 тис. га, а загальна площа під картоплею дорівнюватиме 247,8 тис. га. Урожай з одного га становитиме 50 центнерів. Технічну картоплю призначається на покриття потреб спиртової промисловості. Культура її буде цілком механізована.

Озимого рижу, що йтиме на вироблення олії, проектується під кінець другої п'ятирічки засіяти 100 тис. га.

Площа засіву сої, призначеної для харчової та комбікормової промисловості, має зрости проти 1932 р. на 44,5⁰/₀; всі сільськогосподарські процеси будуть механізовані.

Площа тютюну на кінець п'ятирічки має збільшитись проти 1932 року на 42⁰/₀.

Номенклатура сільськогосподарських рослин має чимало зменшитись, бо культури маловрожайні та малоцінні будуть витиснені. Серйозна увага в другій п'ятирічці буде звернута на боротьбу з усякими шкідниками.

В результаті механізації сільського господарства, його хемізації і правильної сівозміни, врожайність окремих культур набагато зросте. Гуртовий збір зернових культур на 1937 р. намічається в 40.848 тис. центнерів.

Розвиток тваринництва. У другій п'ятирічці тваринництво в Вінницькій області концентруватиметься навколо приміських робітничих районів і біля м'ясокомбінатів, маслозаводів, беконних фабрик та птахояечних комбінатів. Крім того; намічається широко розвинути тваринництво у колгоспників.

Протягом другої п'ятирічки інтенсивно розвиватиметься свинарство, птахівництво й кролівництво. Проектується розширити мережу свинарських товарних ферм по колгоспах і збільшити число свиноматок по радгоспах „Свиноводтреста“. Кількість свиней передбачається довести на кінець п'ятирічки до 1900 тис. голів проти 538,5 тис. в 1932 р., тобто збільшити на 252,8⁰/₀.

У птахівництві Вінницька область щодо випуску продукції стоїть на Україні на третьому місці. На кінець другого п'ятиріччя загальне поголів'я птиці проектується довести до 12 млн. штук. З цього числа 10⁰/₀ припадає на водяну птицю (гуси, качки); природні умови для розвитку цієї галузі птахівництва в області сприятливі.

Розвиткові великої рогатої худоби сприяє велика площа луків в області (152 тис. га), значна кількість послідів цукроварного, гурального й інших виробництв і велика площа лісових пасовищ. Разом з розвитком м'ясної продукції в приміських районах розвиватиметься і молочарство. М'ясний та молочний напрям розвитку скотарства матимуть колгоспи, де має збільшитись мережа товарних

фарм для вирощування молодняка і мережа молочарських фарм. Кількість великої рогатої худоби має зрости в 1937 р. до 1500 тис. голів проти 791,4 в 1932 р., тобто на 89,5%. На 100 га засіву кількість худоби збільшиться від 19,4 голів до 36,8, або на 89,7%.

Питома вага вівчарства в Вінницькій області невелика і на кінець другої п'ятирічки поголів'я овець намічається довести до 600 тис. голів (проти 1932 р. зріст на 74,4%).

Розвиток садівництва. Грунт на всій території Вінницької області, зокрема навколо Вінниці, суглинястий завдяки теплим та м'яким вітрам; для розвитку садівництва природні умови тут сприятливі. У розвитку садівництва Вінницька область стоїть на Правобережжі на першому місці. Число сортів фруктових дерев досягає декількох сот. Головне завдання в галузі садівництва у другій п'ятирічці полягає в тім, щоб зменшити кількість малоцінних і непромислових сортів, залишивши натомість цінні та високоврожайні сорти.

Передбачається у другій п'ятирічці розвивати промислове садівництво по колгоспах і радгоспах. Площа садів на 1937 р. має збільшитись на 555,5%. Проектуючи зазначену площу садів, малося на увазі забезпечити людину саловиною, довівши річну норму споживання до 100—120 клгр. на одного їдця, а також забезпечити сировиною переробні підприємства і вивіз садовини як в інші області Союзу, так і за кордон.

Ягодні насадження намічається довести в 1937 р. до 25 тис. га, збільшивши площі їх проти 1932 р. в 125 разів. Площу під виноградниками буде збільшено до 3 тис. га. Гуртова продукція виноградників в 1937 р. становитиме орієнтовно 12.500 тонн. Для того, щоб фруктову та ягідну продукцію використовувати доцільніше, протягом другої п'ятирічки намічається поширити мережу механічних плодо-сушарень, повилловарильних та виноробних пунктів і прискорити будування консервного заводу в Вінниці.

Розвиток городництва. У другій п'ятирічці площа під городами в області має значно збільшитись, бо передбачається зайняти міжряддя нових садових насаджень. Площа під городніми культурами дійде в 1937 р. до 180 тис. га, що становитиме 4,4% до всієї засівної площі. Крім того, проектується поширити до 45 тис. га площу під колективними городами. Надто має збільшитись площа під городами в приміських районах для забезпечення городиною трудящих міста.

Цілковите угноєння землі під городами, механізація всіх процесів і увесь комплекс агрономічних заходів дасть підвищення врожайності на кінець другої п'ятирічки до 150 тонн з одного га.

Бджільництво та шовківництво. До цього часу на бджільництво в області не зверталось досить серйозної уваги, хоча для розвитку його природні умови тут сприятливі. Відповідно до площі медоносних польових культур, запроектованих на друге п'ятиріччя, кількість вуликів в області буде доведена до 1 млн. штук, так що на один вулик припадатиме 5,25 га загальної земельної площі.

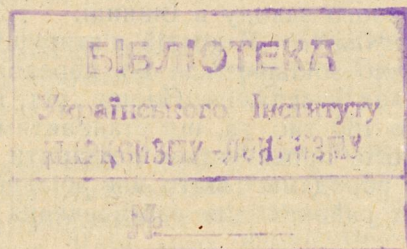
Шовківництво для Вінницької області культура не нова. Восени 1931 р. і навесні 1932 р. під тутові насадження приділено 560 га. Український Шовкотрест проектує зайняти в області під тутовими насадженнями 56,3 тис. га, в тім числі в колгоспах 51,1 тис. га.

Меліорація. Меліорація в системі заходів коло реконструкції сільського господарства відіграє найважливішу роль.

Північно-західня частина Вінницької області вельми заболочена, з близьким до поверхні водоносним шаром; південно-східня частина

відзначається глибоким заляганням водоносного шару артезіанських та субартезіанських вод. Північно-західня частина області потребує меліоративного осушування, а південно-східня частина потребує лісо-меліоративних робіт, зрошувальних робіт, обводнення місцевости через використання великої кількості джерел. Від того, як стоїть справа з водопостачанням радгоспів, колгоспів, тваринницьких ферм і підприємств, часто залежить існування самого підприємства. Для забезпечення водою запроектовано спорудити по одному шахтовому колодязю з смоком для кожного колгоспа і, крім того, будуть відремонтвані старі колодязі. Водогони водорозбірного типу намічається збудувати там, де немає доброякісних підземних вод.

Болота осушуватиметься на площі в 20 тис. га.

З М І С Т

	Стор
Передова—Завдання ІУ кварталу	3
В. Кривенко, Я. Островський.—Вироблення ширвжитку—одне з корінних питань політично-економічного значіння	14
Б. Бакуменко—Південна металургія на грані другого п'ятиріччя.	35

Проблеми другої п'ятирічки

Р. Гальперін.—Перспективи соціально-культурного будівництва у другій п'ятиріччі.	54
Д. Мащенко.—Проблема ФЗУ у світлі настанов другої п'ятирічки.	66

А. Кривицький.—Основні шляхи технічної реконструкції кам'яновугільної промисловости Донбасу в другій п'ятиріччі.	73
С. Лагунов.—Українська республіканська й місцева металообробна промисловість у другій п'ятиріччі.	96
Є. К-н.—Перспективи розвитку водного господарства України в другому п'ятиріччі.	105
М. Рейнгерц.—Проблема скляної консервної тари на Україні в другому п'ятиріччі.	119

Області й райони

А. Каневський.—Харківська область за пляном другої п'ятирічки.	130
М. М.—Вінницька область у 2-му п'ятиріччі.	138

РЕДКОЛЕГІЯ: Анісімов А. О., Березіков В. С., Крижов Л. В., Кабо Я. С., Наумов Д. Б., Побігайло К. К., Супоницький Ш. І., Тун Я. А. (відпов. редактор.), Яновська Н. Е. (відп. секр.), зав. ред. Каплан Д. А.

Ціна 2 крб.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й ВИДАВНИЦТВА:

ХАРКІВ, БУДИНОК ДЕРЖПРОМИСЛОВОСТИ

Під'їзд 6, поверх 5.